

ВИМОГА ПРОКУРОРА У СИСТЕМІ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ

Павло Ігорович ЖУКОВ,

*здобувач кафедри права, ПВНЗ
«Університет сучасних знань»
cray0000us@gmail.com*

У сучасних умовах розбудови України як демократичної соціальної та правової держави, зміцнення верховенства права в Україні, особливого значення набуває ефективність інструментарію забезпечення законності [1]. Серед суб'єктів, на яких покладається застосування відповідних інструментів важливе місце посідають органи прокуратури [2]. Зокрема, законна вимога прокурора як форма прокурорського реагування слугує дієвим інструментом усунення порушень законодавства та відновлення порушених прав.

Реформування органів прокуратури України відповідно до демократичних європейських стандартів покликане переосмислити роль і значення окремих форм прокурорського реагування. За умов, коли вітчизняна прокуратура втратила функцію загального нагляду та зосередилася на правозахисних функціях, законна вимога прокурора набуває нового змісту та особливостей застосування.

Незважаючи на достатнє правове урегулювання інституту прокуратури в Україні, вести мову про ефективну практику дотримання законних вимог прокурора є передчасним, що і обумовлює актуальність досліджень вимоги прокурора у системі інструментів забезпечення законності.

Слід розпочати з того, що під інструментами публічного адміністрування можна розуміти зовнішні прояви однорідних за характером та правовою природою груп адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, реалізовані у межах визначеної законом компетенції для досягнення бажаного результату. До ознак таких інструментів можна віднести такі: а) являють собою зовнішній прояв адміністративної діяльності публічної адміністрації; б) відображають право у дії, тобто динаміку публічного адміністрування; в) залежать від характеру компетенції суб'єкта публічної адміністрації; г) пов'язані з реалізацією адміністративних обов'язків суб'єктами публічної адміністрації; г) зумовлені поставленою метою та найбільш ефективним варіантом впливу на об'єкт [3, с. 65].

В. В. Люх наголошує на існуванні у правовій доктрині широкого підходу до визначення категорії «правові інструменти», згідно з яким інструментами є весь комплекс засобів правового регулювання та/або впливу [4, с. 239].

Дійсно, необхідність формування системи ефективних правових інструментів вимагає перегляду не лише їх сутності, а й оптимізації суб'єктів застосування, важливу роль серед яких відіграють прокурори.

І. В. Ковбас та П. С. Гавалешко зазначають, що інструментами захисту прав, свобод та інтересів приватних осіб у сфері публічного адміністрування виступають адміністративні (квазісудові) засоби правового захисту приватних осіб в адміністративно-правових відносинах із суб'єктами публічної адміністрації через звернення до відповідного компетентного позасудового арбітра щодо незаконності рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації. На думку фахівців вагоме місце у забезпеченні порушених прав, свобод і законних інтересів громадян займають адміністративні засоби захисту прав, а саме: 1) адміністративна медіація; 2) адміністративне оскарження; 3) притягнення винних посадових осіб публічної адміністрації до спеціальної дисциплінарної відповідальності; 4) відшкодування шкоди, завданої незаконними діями (бездіяльністю) суб'єктів публічної адміністрації; 5) засоби самозахисту – легальні засоби протесту [5, с. 57]. Тут нами пропонується додати ще один інструмент забезпечення законності – офіційні приписи, вказівки та вимоги уповноважених суб'єктів.

У світлі викладеного варто зазначити, що вимога прокурора є одним із ключових інструментів відновлення законності, порушених прав і свобод людини та громадянина, які охороняються законом, інтересів суспільства та держави.

Головним критерієм відповідності для вимоги прокурора має бути її законність – відповідність букві закону, нормам законодавства, меті та публічному інтересу. Законність, крім цього, належить до засад діяльності прокуратури, поряд із справедливістю, неупередженістю та об'єктивністю [6].

Обов'язковість вимоги прокурора кореспондується з імперативністю владного волевиявлення, неухильного виконання її особами, до яких така вимога звернута. Крім цього, положення статті 19 Конституції України зобов'язують органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [7].

Що стосується сутності вимоги прокурора як інструменту забезпечення законності, потрібно зазначити, що вона має бути офіційною, пред'явленою посадовою особою органів прокуратури, яка має відповідні повноваження. Так, вимога має містити чітку вказівку вчинити певні дії, або утриматись від їх вчинення.

Спираючись на положення статті 185-8 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) можна констатувати, що законна вимога прокурора може бути диференційована за суб'єктом (адресатом) її спрямування. Так, спеціальними можна вважати вимоги, звернуті до посадових осіб правоохоронних органів – поліції, Державного

бюро розслідувань, Служби безпеки України тощо. Натомість, загальними є вимоги звернуті до будь-якої особи, що має з'явитися за викликом до органу прокуратури [8].

Таким чином, законну вимогу прокурора слід вважати самостійним інструментом забезпечення законності – формою волевиявлення суб'єкта владних повноважень, яка виноситься уповноваженою посадовою особою прокуратури та спрямована на усунення виявлених порушень закону, скасування чи зміну правового акту, відновлення прав і законних інтересів.

У наведеному аспекті потрібно також визнати факт того, що підвищення ефективності цього інструменту забезпечення законності безпосередньо пов'язане із удосконаленням адміністративно-правового статусу органів прокуратури.

Список використаних джерел

1. Теремецький В. І. Правоохоронні органи як суб'єкти здійснення правоохоронної діяльності. Правове регулювання окремих напрямків правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ: навч. посіб. / за ред. М. І. Іншина, В. І. Олефіра. Харків : НікаНова, 2014. 852 с.
2. Логоша В. В., Теремецький В. І. Реалізація органами прокуратури повноважень у сфері дисциплінарної відповідальності: адміністративно-правовий аспект. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 193–202.
3. Адміністративне право під час дії особливих правових режимів : навч. посіб. (у визначеннях, таблицях і схемах) / Р. З. Голобутовський, Б. О. Логвиненко. Дніпро : ДДУВС, 2024. 176 с.
4. Люх В. В. Інструменти адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки держави. *Юридична наука*. 2020. № 2 (104). С. 237–247.
5. Ковбас І. В., Гавалешко П. С. Інструменти захисту прав, свобод та інтересів приватних осіб у сфері публічного врядування. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2024. № 4. С. 55–61.
6. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24): Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>